

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ В ОПАНУВАННІ УКРАЇНЦЯМИ ХОРВАТСЬКОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ ДОРОСЛОЇ АУДИТОРІЇ)

Леся Петровська

канд. філол. наук, кафедра української мови і літератури
філософського факультету Загребського університету

(10000, Хорватія, Загреб, вул. Івана Лучича, 3);

e-mail: lpetrov@m.ffzg.hr;

orcid: <https://orcid.org/0009-0005-2309-2192>

У статті розглядаються передумови виникнення комунікативних бар'єрів – перешкод у спілкуванні, з якими стикаються вимушено переселені особи з України, що опинились на території Хорватії, у процесі опанування ними хорватської мови. Дослідження проведено на основі спостереження за шістьма групами громадян України, які відвідували курс вивчення хорватської мови упродовж 2023 – 2025 рр. на власне початковому A1, початковому середньому A2 та середньому B1 рівнях.

Успішна інтеграція мігрантів у місцеву спільноту передбачає працевлаштування й забезпечення належного рівня життя, ключовою передумовою чого є опанування мови країни перебування. Попри те, що Україна й Хорватія належать до одного слов'янського мовно-культурного простору, опанування хорватської мови для багатьох українців ставить багато викликів тією ж мірою, як і процес соціальної адаптації.

Аналізуються 4 першочергові чинники, які впливають на виникнення комунікативних бар'єрів у спілкуванні українців хорватською мовою: вікові, освітньо-професійні, знання інших мов та близькосторідність української і хорватської мов. Під час спостереження виявляємо, що кожен з аналізованих чинників має однаковою мірою як позитивний, так і негативний вплив на процес вивчення мови. З одного боку, вищий рівень освіти мовця і володіння іншими іноземними мовами сприяє швидшому й ефективнішому оволодінню хорватською мовою, однак часто ми стикаємося з явищами, протилежними від очікуваного. Так, широкий словниковий запас рідної мови в осіб із професіями інтелектуального спрямування заважає побудові елементарних мовленнєвих структур у мові іноземній. У такий самий спосіб знання інших іноземних мов змушує мовця спиратися на попередньо набутий іномовний досвід, що може впливати на уповільнення продукування структур нової мови. Зазначимо, що двомовним українцям із домінантною російською значно

важче опанувати хорватську мову, ніж тим, у кого домінантною мовою є українська, що можна фіксувати на різних етапах вивчення мови та різних мовних рівнях. Тут чи не ключовим у виникненні комунікативних бар'єрів постає факт близькості родності мов, які опиняються у фокусі, що має причиною невідповідність рівня сприйняття й рівня продукування мовних структур.

Розуміння передумов виникнення комунікативних бар'єрів є необхідним складником у виборі стратегії побудови викладання іноземної мови, що серед іншого є одним із ключових чинників для успішної соціальної адаптації й інтеграції мігрантів у кризових ситуаціях. При цьому першочергове завдання викладача іноземної мови полягає в тому, щоб сприяти виробленню як мовної, так і культурної компетенції.

Ключові слова: *комунікативна компетенція, комунікативні бар'єри, українці, хорватська мова.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Російсько-українська війна стала викликом для освітянської спільноти не лише в Україні, а й за її межами, оскільки викладачі закордонних університетів стикнулися з проблемою навчання великого контингенту українських біженців, зокрема необхідністю розробки й упровадження мовних курсів для дорослих у країнах, де такі курси не забезпечені на державному рівні. Важливим чинником ефективності мовних курсів є вивчення й урахування можливих комунікативних бар'єрів, що перешкоджають інокомунікантам успішно опановувати мову країни, яка надала їм притулок.

Аналіз актуальних досліджень. Питання комунікативних бар'єрів у своїх дослідженнях порушують І. Рінк, Б. Лутц, І. Буаркуб, А. Рояк, Р. Роджерс, Н. Яковлева, В. Куніцина, Н. Наєнко, Г. Кіш-Вайда та ін.

Проблема комунікативних бар'єрів найчастіше розглядається дослідниками у рамках соціальної психології (у контексті соціально-психологічних проблем і міжособистісної взаємодії) [2: 474], [6], [8], а також у методиці викладання іноземних мов (виявлення причин їх виникнення і шляхи їх подолання) [1: 91-93].

Серед інших різновидів комунікативних бар'єрів питання мовних бар'єрів як перешкоди у спілкуванні найчастіше досліджується у зв'язку з міграційними процесами й проблемами інклюзивності [5: 33].

Об'єктом цього дослідження виступають труднощі, які виникають під час вивчення хорватської мови у носіїв української мови.

Актуальність теми зумовлена потребами вироблення успішної стратегії інтеграції іноземців, зокрема й мовної і соціальної адаптації українців в іномовні середовища в умовах масштабної вимушеної міграції.

Мета – проаналізувати причини, які лежать в основі комунікативних бар'єрів, що виникають під час опанування хорватської мови дорослими українцями.

Викладення основного матеріалу. Дослідження проводилося на основі спостереження за шістьма групами громадян України, які відвідували курс вивчення хорватської мови (власне початковий A1, середній початковий A2 і середній B1 рівні, організовані за сприяння хорватських представництв *JRS, Caritas*), а також під час надання соціально-психологічної допомоги громадянам України зі статусом тимчасового захисту на території Республіки Хорватії в установах охорони здоров'я, адміністративних установах (волонтерські проєкти *Crveni križ Hrvatska, UNHCR*) упродовж 2023-2025 рр.

Вимушена міграція українців після початку повномасштабного вторгнення 2022 р. поставила питання інтеграції громадян України в суспільства, себто мовно-національні спільноти, в яких вони опинилися. Як відомо, успішна інтеграція передбачає працевлаштування й забезпечення належного рівня життя мігрантів, ключовою передумовою чого є опанування мови країни перебування.

До числа країн масової еміграції українців належить Республіка Хорватія. За офіційними даними, кількість українських громадян, які отримали статус тимчасового захисту в цій країні станом на березень 2025 р., становить понад 27 тисяч [4], що є досить великим показником для країни з чисельністю населення в лише понад 3 мільйони мешканців. Попри те, що Хорватія й Україна належать до одного слов'янського мовно-культурного простору, опанування хорватської мови для значної кількості українців ставить досить багато викликів. Так само непростим для багатьох є процес соціальної адаптації.

На відміну від багатьох інших країн-членів ЄС, постійних державних програм субсидування вивчення національної мови для вимушених переселенців із статусом тимчасового захисту в Хорватії немає. Виняток становлять лише кілька програм, зреалізованих у мінімальному форматі, що не забезпечує потреби в

опануванні мови на належному рівні [7]. Так, усі діти-іноземці в державних початкових і середніх школах мають право на додаткові заняття з хорватської мови в загальній кількості 70 годин; біржа праці організовує час від часу мінікурс хорватської мови для потреб працевлаштування загальним обсягом 70-75 годин, незалежно від статусу іноземця на території країни. Очевидним є той факт, що такої кількості годин недостатньо для набуття адекватної мовної компетенції навіть на початковому рівні. Можливість вивчати мову більш ґрунтовно досі надавалася з ініціативи громадських і неурядових організацій, які займаються гуманітарною допомогою й опікуються біженцями, зокрема й вихідцями з України. Такі мовні курси було організовано в містах Загреб і Рієка із залученням викладачів університетів та провідних шкіл іноземних мов.

Викладання іноземної мови, зокрема й близькоспорідненої, для дорослої аудиторії за цих специфічних обставин становить виклик і для викладача, зі свого боку. Так, роль викладача полягає не лише в тому, щоб забезпечити набуття знань з мови – тобто виробити мовну компетенцію, а й наблизити цю країну до іноземця, тобто допомогти зрозуміти щоденні звички місцевих мешканців, згладити гострі кути й певні конфліктні ситуації, побороти «культурний шок», а отже зрозуміти місцевий менталітет і національно-культурні особливості, які можуть видаватися незрозумілими або дивними попри мовно-культурну близькість. Таким чином, викладач набуває ролі водночас і культурного медіатора, який покликаний максимально сприяти слухачам курсу у виробленні культурної компетенції, враховуючи при цьому соціально-психологічні особливості цієї вразливої категорії громадян.

Згадані два аспекти – першочергова потреба в здобутті комунікативних навичок та разом з тим культурної компетенції – передбачає вибір відповідної стратегії побудови курсу. У викладанні мови слід виходити з положення, що програма курсу має суттєво відрізнитися від тої, яка забезпечує вивчення мови студентами в університеті або слухачами на регулярних мовних курсах, а отже розрахована на аудиторію, що вивчає мову на рівні фаховому або ж для потреб навчання тощо. У нашому випадку йдеться про вивчення хорватської мови дорослими громадянами України, які вимушено опинилися на території іншої країни і

здобули статус тимчасового захисту цієї країни і яким знання мови потрібне передусім для комунікативних потреб (зادля порозуміння в щоденних побутових ситуаціях) та для працевлаштування (переважно у сфері обслуговування). Отже, мета опанування мови визначається набуттям *комунікативної компетенції*, кінцевою метою вивчення мови постає спілкування.

Зважаючи на факт близької спорідненості української і хорватської мов, хорватська мова є нескладною для сприйняття українцями. Однак насправді опанування мови для багатьох громадян України постає серйозною проблемою. Багатьом не вдається заговорити хорватською навіть через два роки перебування в мовному середовищі безвідносно до рівня освіти й інтелектуального розвитку. І досі на курс початкового вивчення хорватської зголошуються громадяни, які перебувають у Хорватії з початку війни.

У процесі спостереження і в практиці викладання хорватської мови вихідцям з України – вимушеним мігрантам – ми виявляємо цілу низку перешкод, знаних як комунікативні бар'єри, що заважають українцям заговорити хорватською мовою й утруднюють процес соціальної адаптації та інтеграції.

Комунікативні бар'єри – які з точки зору психології поділяються на мовні, психологічні, культурні, соціальні тощо [2: 474] – так чи інакше виникають у більшості вихідців з України. Серед них, окрім власне мовних бар'єрів (недостатнє володіння хорватською мовою) і культурних (незнання і неповне розуміння позамовного культурного фону), ключовими постають психологічні бар'єри. Тут слід наголосити на специфічності обставин, за яких відбулася вимушена еміграція, а саме її кризовий характер, що апіорі надає таким особам статус вразливої соціальної категорії. Усвідомлення цього факту викладачами мови є необхідним для побудови навчального курсу. Створення доброзичливої і невимушеної сприятливої атмосфери на заняттях є першочерговим чинником, що дозволить зняти психологічну напругу й тиск обставин, під якими перебувають слухачі.

Так, вихідці з регіонів, де ведуться активні бойові дії або яким вдалося виїхати з окупованих територій, часто свідомо чи підсвідомо не бажають прийняти реальність того, що відбувається, зокрема й факт переїзду до іншої країни, що призводить до неприйняття актуального соціального оточення й небажання вчити

місцеву мову. Зустрічаємо випадки, коли особи самі підтверджують цей факт. У таких ситуаціях, безумовно, пріоритетним має бути надання психологічної підтримки, а факт набуття мовних навичок відходить на другий план.

Тож робота викладача має бути спрямована великою мірою на подолання комунікативних бар'єрів, а знання їхніх причин і природи суттєво допомагає у побудові та реалізації навчального курсу.

Комунікативні бар'єри в опануванні українцями хорватської мови мають своєю передумовою кілька чинників. Окрім передумов психосоціального характеру, ми виокремлюємо такі: 1) вік; 2) освіта і професійне спрямування; 3) знання інших мов; 4) близькоспорідненість української і хорватської мов.

Розглянемо детальніше чинники, що лежать в основі комунікативних бар'єрів.

Вікові чинники. Загальновідомим є той факт, що вік впливає на ефективність формування навичок, зокрема й мовних. Діти засвоюють мову легко і спонтанно, без особливих складнощів опановує мову і студентська молодь, тоді як у дорослому (особи, старші за 25 років) і тим більше в літньому віці вивчення мови дається тим важче, чим особа старша.

Тут, крім особливостей роботи людського мозку і когнітивних здібностей, можна говорити і про вищий ступінь вияву психологічних бар'єрів. У людей старшого віку, яким важче запам'ятати мовні структури, ми спостерігаємо явище, що умовно можна назвати «мовним перфекціонізмом»: страх зробити помилку в граматичній структурі не дозволяє заговорити на рівні елементарної конструкції, що супроводжується частково почуттям сорому. Тобто це страх помилитися, щоб не осоромитися перед молодшими слухачами, якщо йдеться про відвідування курсу вивчення мови, або ж видатися смішними в очах мовців-носіїв хорватської мови у безпосередній комунікативній інтеракції.

Освітньо-професійні чинники. На процес опанування мови впливає професійне спрямування дорослих осіб, що має тісний зв'язок і з особистими якостями. Якщо особа пов'язана з одною з таких професій, які спрямовані на активну міжособистісну взаємодію – різного роду менеджерські напрямки і такі, що координують роботу в межах одного колективу або ж вимагають взаємодії за схемою виконавець/клієнт, а отже професій, що

передбачають активний вербальний аспект у своїй реалізації і наявність комунікативних здібностей (керівні посади, HR-менеджери, вчителі, викладачі, лікарі, психологи і психотерапевти, перукарі, продавці тощо), – така особа простіше досягає належного рівня мовної компетенції, оскільки володіє вже сформованими навичками постійного й активного успішного спілкування.

Разом із тим, на процесі засвоєння іноземної мови відображається рівень освіти і сформований словниковий запас у мові рідній, причому нерідко у спосіб, протилежний від очікуваного.

Хоча логічною може здаватися думка, що рівень освіти має безумовний вплив на успішність оволодіння новою мовою (люди, що мають вищу освіту або здобули чи здобувають другу вищу освіту, а отже мають стійкі освітні навички і легко опановують пропонований матеріал у курсі навчання хорватської мови), ми спостерігаємо протилежне.

Парадоксально, але часто стикаємося із ситуацією, коли у процесі вивчення хорватської мови українці з вищим рівнем освіти і розвиненим словниковим запасом своєї мови легко і продуктивно засвоюють граматичні структури, однак їм важко заговорити. Водночас представники виконавчих і робітничих професій (наприклад, з будівельної або харчової сфери) швидко засвоюють комунікативні структури, хоча їм важко зрозуміти граматику мови. Останні швидко й ефективно долучаються до процесу спілкування з місцевими мешканцями на відміну від першої згаданої категорії громадян.

Ця проблема полягає якраз у механізмах впливу здобутого словникового запасу рідної мови на засвоєння іноземної. Так, якщо особа володіє діловодством, адміністративним стилем у професійному спілкуванні, мовою журналістики, а отже звикла будувати складні мовні конструкції рідною мовою, – такі слухачі тяжіють до того, аби вже на початковому рівні вивчення хорватської мови використовувати аналогічні конструкції, хоча ще не мають достатнього словникового запасу і не знають відповідних граматичних структур, потрібних для побудови таких висловлювань. Це становить велику перешкоду в комунікації на побутовому рівні, викликаючи психологічний дискомфорт у мовця через неможливість висловити бажане, і посилює психологічно-

мовні бар'єри. Водночас особа, яка послуговується простими конструкціями рідної мови, застосовує той самий підхід у мові іноземній, що дає можливість розвинути необхідний комунікативний мінімум вже на початку вивчення мови.

Знання інших мов часто має такий самий подвійний ефект. З одного боку, володіння однією або більше іноземними мовами допомагає в опануванні кожної наступної іноземної мови. Адже особа, що розвинула належний рівень мовної компетенції з окремої іноземної мови, краще розумітиме структуру мови й свідомо застосовуватиме певні моделі навчання в опануванні нової мови. Однак часто на практиці ми стикаємося з випадками, коли знання інших мов стає перешкодою на шляху вивчення мови.

Так, вільне володіння англійською мовою демотивує багатьох українців, адже мовець у щоденному спілкуванні послуговується англійською і не відчуває нагальної потреби в оволодінні хорватською мовою. Зазвичай це особи віком 25-45 років, освічені, амбітні, з широким світоглядом, які багато мандрують. Серед такої аудиторії свідоме вивчення хорватської мови поширене лише у тих українців, хто остаточно вирішив залишитися в Хорватії на постійне проживання.

Велике значення має і факт двомовності українців. Адже всі майже без винятку мешканці України є білінгвами з домінантною мовою українською або російською. Відмінності у продуктивності засвоєння хорватської мови ми спостерігаємо в україномовних і російськомовних громадян.

Особи, для яких рідною чи домінантною мовою є російська, стикаються з більшими труднощами під час вивчення хорватської мови. Зокрема, для них значно важчою для опанування є хорватська фонетика, а також і засвоєння відмінкових форм іменників і прикметників. Вагому роль тут грає той факт, що у мовній свідомості таких осіб на периферії присутня українська мова, яка починає змішуватися і плутатися з хорватською практично з самого початку їхнього перебування у Хорватії. На певному етапі оволодіння хорватською мовою двомовна особа з домінантною російською більше не проводить чіткої межі між українською (яка ще більше відходить на периферію) і хорватською (яка ще не набула активного статусу) мовами. Тому в спонтанному мовленні російськомовних українців можемо почути своєрідне змішування української і хорватської, причому такі

мовці часто не усвідомлюють, що вони припускаються помилок, тобто говорячи українською, вживають хорватські слова і навпаки, у спробах спілкування хорватською мовою – українські відповідники, сприймаючи їх за хорватські.

Крім того, додаткову перешкоду становить знання іншої слов'янської мови. У нашій практиці українці, які опинились у Хорватії після тривалого перебування в Чехії, Польщі й Болгарії та вільно володіють відповідними мовами або опанували мову країни перебування на середньому початковому чи середньому рівнях, задіюють попередньо набуту мовну компетенцію іншої слов'янської мови. У такому випадку у спробах спонтанної комунікації на перший план виходитиме як фонетика, так і лексика чи граматики відповідної мови. Наприклад, якщо особа, крім домінантної російської і периферійної української, володіє болгарською мовою, великою перешкодою у засвоєнні хорватської є аналітична структура болгарської, а саме відсутність відмінкових форм в іменних частинах мови, що утруднює розуміння побудови хорватського елементарного речення.

Набуті знання з іншої іноземної мови часто заважають у засвоєнні правил читання і вимови звуків хорватської мови. Це характерно для вимови [t]-[d], [r] (вплив англійської) та неправильного читання літер *j, h, g, c* (відповідно *j, g, h* як [dž], *c* як [k]), що може виявлятися у мовця впродовж тривалого часу на початкових етапах вивчення хорватської мови.

Факт спорідненості української і хорватської мов сприяє простішому і легшому опануванню українцями хорватської мови. Адже навіть за мінімального початкового знайомства з носіями хорватської мови більшість українців сприймає зміст сказаного і найчастіше може порозумітися в багатьох побутових ситуаціях. Водночас той самий факт можемо назвати одною з ключових передумов комунікативних бар'єрів. Так, під час взаємодії мовців двох близькоспоріднених мов спостерігаємо невідповідність обсягу розуміння іноземної мови і можливості продукувати її мовні структури. Якщо мова рідна й іноземна не є спорідненими, рівні розуміння й відтворення зазвичай є еквівалентними. Тобто мовець може відтворити все те, що розуміє в іноземній мові, і навпаки – розуміє лише те, що знає напевно і може сам відтворити. У випадку з близькоспорідненими мовами рівень розуміння значно перевищує рівень відтворення. Розуміння сказаного створює хибне

уявлення у мовця про вже вироблені мовні навички, однак в усному мовленні він спирається на рідну мову, що призводить до мовної невідповідності спілкування і численних помилок на рівні лексики й граматики.

Серед типових частотних помилок на початкових етапах вивчення мови є вживання слів, що не відповідають значенню (найчастіше причина в поширеній у близькоспоріднених мовах міжмовній омонімії), неправильна побудова речення (найчастіше – опускання допоміжних дієслів) і помилкове вживання відмінкових закінчень іменників і прикметників, нерозрізнення повної і короткої форм особових займенників тощо. Так, близькоспорідненість хорватської й української мов часто заважає вибору правильного відповідника, оскільки мовець орієнтується на власну (рідну) мовну інтуїцію. Навіть за умови правильного засвоєння граматичних структур мовець обиратиме слово, яке, на його погляд, теж може існувати у хорватській.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, наведені чинники становлять ключові перешкоди у виробленні адекватних мовних і мовленнєвих навичок в українців під час опанування хорватської мови. Зазначимо, що більшість наведених чинників має подвійну природу, тобто вони можуть і сприяти, і водночас заважати вивченню хорватської мови. Розуміння цих факторів дозволить правильно побудувати навчальний процес і сприятиме виробленню адекватних методик викладання хорватської мови як іноземної з урахуванням факту мовної спорідненості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіш-Вайда Г. Комунікативні бар'єри у процесі вивчення студентами іноземної мови: погляд на проблему. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2012. Вип. 25. С. 91-93.
2. Орбан-Лембрик Л. Соціальна психологія: Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2005. С. 474-478.
3. Яковлева Н. Деякі особливості виявлення комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови. *Психологія*. Київ: НПУ імені М. Драгоманова, 2000. Вип. 11. С. 360-366.
4. Hina. Sabor produljio privremenu zaštitu za raseljene Ukrajince. *U Hrvatskoj ih je 27.000*. 2025. URL: <https://www.novolist.hr/novosti/hrv>

- atska/sabor-produljio-privremenu-zastitu-za-raseljene-ukrajince-u-hrvat
skoj-ih-je-27-000/ (accessed 15.02.2025).
5. Rink I. Communication barriers. Christiane Maath, Isabel Rink (Ed.). *Handbook of Accessible Communication*. 2024. Berlin. P. 33-69. URL: https://link.springer.com/chapter/10.57088/978-3-7329-8775-7_3 (accessed 15.02.2025).
 6. Rogers R. Carl, Roethlisberger F.J. Barriers and Gateways to Communication. 1991. URL: <https://hbr.org/1991/11/barriers-and-gateways-to-communication> (accessed 15.02.2025).
 7. Tesija V. Ukrainians Enjoy Warm Welcome in Croatia, but Struggle to Rebuild Lives. *BalkanInsight* 2023. URL: <https://balkaninsight.com/2023/09/21/ukrainians-enjoy-warm-welcome-in-croatia-but-struggle-to-rebuild-lives/> (accessed 15.02.2025).
 8. Wood J.T. Interpersonal communication: Everyday encounters. Nelson Education. 2015.

Стаття надійшла до редакції 18.03.2025.

Статтю рекомендовано до друку 25.04.2025.

Як цитувати: Петровська Л. Передумови виникнення комунікативних бар'єрів в опануванні українцями хорватської мови (на прикладі дорослої аудиторії). *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2025. Вип. 46. С. 50-62. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2025-46-04>

PREREQUISITES FOR THE EMERGENCE OF COMMUNICATIVE BARRIERS IN THE ACQUISITION OF THE CROATIAN LANGUAGE BY UKRAINIANS (USING THE EXAMPLE OF AN ADULT AUDIENCE)

Lesia Petrovska

PhD in Philology, Department of the Ukrainian Language and Literature,
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb
(10000, Republika Hrvatska, Zagreb, 3 Ivana Lučića);
e-mail: lpetrov@m.ffzg.hr;
orcid: <https://orcid.org/0009-0005-2309-2192>

The article examines the prerequisites for the emergence of communication barriers, which are obstacles in communication that forcibly displaced persons from Ukraine who found themselves on the territory of Croatia encounter in the Croatian language learning. The study was conducted by observing of six groups of Ukrainian citizens who attended the Croatian language course during 2023 – 2025 at the primary and intermediate levels.

Successful integration of migrants into the local community involves employment and ensuring an adequate standard of living, a key prerequisite for which is mastering the language of the country. Despite the fact that Ukraine and Croatia belong to the same Slavic linguistic and cultural space, mastering the Croatian language poses many challenges for many Ukrainians to the same extent as the process of social adaptation.

Four primary factors that influence the emergence of communicative barriers in the communication of Ukrainians in Croatian are analyzed: age, educational and professional, knowledge of other languages, and the close relationship of the Ukrainian and Croatian languages. During the observation, we discover that each of the analyzed factors has an equally positive and negative impact on the process of learning the language. On the one hand, a higher level of education of the speaker and his/her proficiency in other foreign languages contributes to faster and more effective mastery of the Croatian language, but we often encounter phenomena opposite to what is expected. Thus, a wide vocabulary of the native language hinders the speaker in building elementary speech structures in a foreign language. In the same way, knowledge of other foreign languages forces the speaker to rely on previously acquired speech experience and is manifested in a slowdown in the production of new language structures. Interestingly, bilingual Ukrainians with dominant Russian have a much harder time mastering Croatian than those whose dominant language is Ukrainian, which can be recorded at different stages of language learning and at different language levels. Here, perhaps the key factor in the emergence of communicative barriers is the fact of the close relationship of the languages that are in focus, which is caused by the discrepancy between the level of understanding and the level of production of language structures.

Understanding the prerequisites for the emergence of communicative barriers is a necessary component in choosing a strategy for building a foreign language teaching, which, among other things, is one of the key factors for successful social adaptation and integration of migrants in crisis situations. At the same time, the primary task of a foreign language teacher is to promote the development of both linguistic and cultural competence.

Keywords: *communicative barriers, communicative competence, Croatian language, Ukrainians.*

REFERENCES

1. Kish-Vajda, G. (2012). Communicative barriers in the process of studying a foreign language by students: a view on the problem. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Pedagogy. Social Work"*. 25, pp. 91-93. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/859/1> (accessed 15 Feb. 2025).
2. Orban-Lembryk, L. (2005). *Social psychology*. Kyiv: Akademvydav, pp. 474-478.

3. Yakovleva, N. (2000). Some features of identifying communication barriers in the process of learning a foreign language. *Psychology*. 11, pp. 360-366.
4. Hina. (2025). Sabor produljio privremenu zaštitu za raseljene Ukrajinke. *U Hrvatskoj ih je 27.000*. Available at: <https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/sabor-produljio-privremenu-zastitu-za-raseljene-ukrajinke-u-hrvatsko-j-ih-je-27-000/> (accessed 15 Feb. 2025).
5. Rink, I. (2024). Communication barriers. *Christiane Maath, Isabel Rink (eds.) Handbook of Accessible Communication*. Berlin, pp. 33-69. Available at: https://link.springer.com/chapter/10.57088/978-3-7329-8775-7_3 (accessed 15 Feb. 2025).
6. Rogers, R. Carl, Roethlisberger, F.J. (1991). *Barriers and Gateways to Communication*. Available at: <https://hbr.org/1991/11/barriers-and-gateways-to-communication> (accessed 15 Feb. 2025).
7. Tesija, V. (2023). Ukrainians Enjoy Warm Welcome in Croatia, but Struggle to Rebuild Lives. *BalkanInsight*. Available at: <https://balkaninsight.com/2023/09/21/ukrainians-enjoy-warm-welcome-in-croatia-but-struggle-to-rebuild-lives/> (accessed 15 Feb. 2025).
9. Wood, J.T. (2015). *Interpersonal communication: Everyday encounters*. Nelson Education.

The article was received by the editors 18.03.2025.

The article was recommended for printing 25.04.2025.

In cites: Petrovska L. (2025). Prerequisites for the emergence of communicative barriers in the acquisition of the Croatian language by Ukrainians (using the example of an adult audience). *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations*. 46, pp. 50-62. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2025-46-04> [in Ukrainian]